

СПРЕЖЕНИЕ НА СЛАБИТЕ ГЛАГОЛИ С ОСНОВА, СЪДЪРЖАЩА КРАТКА ГЛАСНА И ЗАВЪРШВАЩА НА НАЗАЛНА И ЛАТЕРАЛНА СЪГЛАСНА, В НОРВЕЖКИ (БУКМОЛ) И ДАТСКИ

Мария Бакалова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме: В настоящото изследване се сравнява разпределението по спрежения на слабите глаголи с основа на финална двойна сонорна (назална и латерална) съгласна $-/m(:)/-$, $-/n(:)/-$, $/\eta(:)/-$, $-/l(:)/-$ в норвежки (букмол) и в датски. Резултатите от проведено корпусно изследване показват, че фонологично обусловената тенденция за обобщение на I спрежение при основи, съдържащи кратка гласна, надделява в частност и при основите, завършващи на назална и латерална съгласна, както в единия, така и в другия език. Въпросната тенденция обаче е по-силно изразена в датски, отколкото в норвежки, което обуславя разлики в спрежението на някои глаголи когнати в двата езика.

Ключови думи: норвежки, датски, слаби глаголи, спрежение, сонорни съгласни

Abstract: The present article compares the conjugation patterns of weak verbs ending in stem-final geminate sonorant (nasal and lateral) consonants $-/m(:)/-$, $-/n(:)/-$, $/\eta(:)/-$, $-/l(:)/-$ in Norwegian (Bokmål) and Danish. A corpus study is conducted whose results show that the phonologically conditioned generalization of the 1st conjugation pattern in verb stems containing a short vowel is prevalent in both languages also when the stem-final consonant is a nasal or lateral. Danish, however, demonstrates a stronger prevalence of this generalization than Norwegian, which leads to some cases of differing conjugation of cognate weak verbs in these two languages.

Keywords: Norwegian, Danish, weak verbs, conjugation, sonorant consonants

1. Увод

1.1. Теоретична обосновка

Слабите глаголи в съвременните скандинавски езици могат да се разпределят условно в две спрежения според вида на окончанието, което получават в минало време. И в двете спрежения окончанието съдържа дентална съгласна¹, но в I спрежение тя е предхождана от

---

¹ Терминът е използван условно; в датски фонетичната реализация е алвеолна, а и поне в част от регионалните изговори на норвежки тя или също най-често е алвеолна, или мястото на учленение варира.

гласна² (норв. *-et*³, дат. *-ede*), докато във II спрежение окончанието започва със самата съгласна (норв. *-te/-de/-dde*, дат. *-te/-de*)⁴.

Разликата между двете слаби спрежения се реконструира още за прагермански и първоначално е била лексикална (Найденев 2018а: 184). Както в норвежки, така и в датски обаче се наблюдава тенденция към преразпределение на слабите глаголи въз основа на фонологичната структура на глаголната основа: основи, завършващи на съчетание от две съгласни, се причисляват към I спрежение, за да се избегне струпването на три съгласни на морфемната граница. По правило това важи и за основите, завършващи на двойна съгласна, но с някои изключения: Форлюн и др. (1997: 484) посочват, че една част от норвежките глаголи с основа на двойно *-/k:/-*, *-/l:/-* (<ll>, <ld>), *-/m:/-*, *-/n:/-* (<nn>, <nd>), *-/r:/-*, *-/s:/-*, *-/t:/-* и *-/ŋ:/-* (<ng>), се числят към II спрежение. Същите двойни съгласни обаче (с изключение на *-/ŋ:/-*) са дадени и в списъка с глаголи, които често са от I спрежение (Форлюн и др. 1997: 483). Въз основа на тези твърдения може да се заключи, че има известна конкуренция между окончанията за I и II спрежение при основи на двойна съгласна в норвежкия. За датския Лунскер-Нилсен и Холмс (2010: 278) посочват, че някои глаголни основи с кратка гласна, завършващи на *-/l/-* (<ll>, <ld>), *-/m/-* (<mm>), *-/n/-* (<nn>, <nd>) и *-/ŋ/-* (<ng>), се числят към II спрежение. По същество този тип основи в датския съответстват на тези с двойна съгласна в норвежкия, понеже макар и в съвременния датски да липсват фонологично дълги съгласни, историческата дължина, отразена в изписването, изразява краткостта на предходната гласна. Това позволява този тип основи да се разглеждат паралелно в двата езика, с уточнението, че за датския понятието „двойна съгласна“ в заглавието и другаде в работата се използва условно.

Изглежда, че в норвежки изключенията от общата тенденция са засвидетелствани при повече на брой различни двойни съгласни, отколкото в датски. В частност тези при глаголни основи на двойна сонорна (назална и латерална) съгласна обаче са общи и за двата езика. Поради това тези основи са избрани за обект на настоящото изследване, което има за цел да установи в каква точно степен те се отклоняват от общата тенденция за прехвърляне към I

---

² За норвежкия и датския тази гласна се разглежда като част от окончанието, а не от основата.

³ В тази работа ще се абстрахираме от по-разговорния или „радикален“ аломорф *-a* в букмол.

⁴ Изборът между беззвучния и звучните аломорфи и в двата езика е почти изцяло предвидим от фонологична гледна точка и няма да бъде засегнат тук.

спрежение на основи с финално съчетание от съгласни. Друга цел е да се установят евентуални разминавания в спрежението на глаголи когнати в двата езика, както и съотношението между разминаванията и съвпаденията между тях.

В изследване върху спрежението на слабите глаголи когнати в шведски, датски и норвежки Найденов (2018a) установява, че тенденцията към обобщение на I спрежение при VCC-основи е почти толкова силна в норвежки, колкото и в датски. В последваща разработка по темата (Найденов 2018б) се установява, че при VC:-основите най-обичайно е съотношението, при което и в датски, и в норвежки е налице I спрежение, но често се среща и разминаване, при което в норвежки е налице II спрежение, за разлика от датски. Настоящото изследване представлява своеобразно продължение на работата на Найденов (2018a, 2018б), този път с фокус само върху слабите глаголи с основи на двойна сонорна съгласна (VC_{son:}).

Между норвежкия (букмол) и датския има редица лексикални и граматически сходства, дължащи се на общото им историческо развитие. Това обаче може да подведе студентите, изучаващи и двата езика, в случаите, в които са налице разминавания помежду им. Резултатите от настоящото изследване биха могли да способстват за избягването на междуезиковата интерференция при изучаващите норвежки и датски.

Методология на изследването

За целите на работата са използвани онлайн речниците Bokmålsordboka (BMOB) за норвежки и Den Danske Ordbog (DDO) за датски, от които с помощта на функцията за търсене са ексцерпирани всички глаголи с мономорфемна основа⁵, завършваща на <mm>, <nn>, <nd>, <ng>, <ll> и <ld>. С онези от тях, за които в речниците е посочено, че могат да принадлежат както към I, така и към II спрежение, е предприето корпусно изследване, за да се установи действителната честота на употребата им в съответното спрежение. В случаите, в които не са открити употреби на даден „колебаещ се“ глагол в нито едно от спреженията, той е изключен от изчисленията. За норвежки е използван Leksikografisk bokmålskorpus (LBK), а за датски –

---

⁵ По примера на Найденов (2018б) бяха включени и няколко глагола, които се срещат само префигирани (напр. *besinne/besinde*), както и такива, които се различават съществено по значение от съответния мономорфем глагол (напр. *berømme, forsømme, avbende/afhænde*).

KorpusDK. В текста с надредни индекси (норв. *svømme²* – дат. *svømme¹*) е отбелязано спрежението на глаголите. Всички глаголи са дадени в инфинитив.

Предварителна хипотеза

От изложените в 1.1. твърдения личи, че в норвежкия финалните двойни съгласни, представляващи възможни отклонения от общата тенденция, са повече на брой, така че може да се очаква, че там тенденцията към обобщение на I спрежение при основа на двойна съгласна като цяло е малко по-слаба, отколкото в датския (което обаче не значи, че това ще важи конкретно за основите на двойна *сонорна* съгласна). От друга страна, и в двата езика към I спрежение спадат най-много глаголи, а освен това то е продуктивният модел за образуване на минало време от нови глаголи, образувани или заети в норвежки (Форлун и др. 1997: 482) и в датски (Кристенсен и Кристенсен 2014: 103, Лунскер-Нилсен и Холмс 2010: 274); това също може да се очаква да повлияе на резултатите.

2. Изложение

2.1. Глаголи с основа, завършваща на *-/m(:)/-*

	I спр.	II спр.	I или II спр.	общ брой глаголи ⁶
норвежки	64% (42)	21% (14)	15% (10)	66
датски	82% (54)	15% (10)	3 (2%)	66

Таблица 1. Глаголи с основа на *-/m(:)/-* по спрежения според речниците.

I спрежение преобладава при слабите глаголи на *-/m(:)/-* както в норвежки, така и в датски. Може да се отбележи обаче, че в датски то преобладава категорично, докато в норвежки има по-голям брой глаголи, които се колебаят между I и II спрежение. Нужно е да се поясни, че това колебание най-често е отразено единствено в *Bokmålsordboka*, който по принцип допуска повече дублетни форми в рамките на т.нар. умерен букмол (*moderat bokmål*), докато в по-консервативния *NAOB* за почти всички тези глаголи е дадена като единствена възможна формата за I спрежение. Резултатите от корпуса (вж. таблица 2) показват, че I

⁶ Въпреки че общият брой глаголи на *-/m(:)/-* се оказва един и същ и в двата езика, не става дума за абсолютно идентичен набор от глаголи (макар и огромната част от тях да се припокриват), тъй като при първоначалните изчисления са взети предвид и глаголи, които са налице само в един от езиците.

спрежение действително преобладава при „колебаещите се“ глаголи, с няколко изключения: *stemme*² в значението ‘притискам, опирам’ и възвратните s-глаголи *vetmes*², *gremmes*². В основните си значения ‘гласувам, настройвам’ *stemme* също е от II спрежение, което може би е оказало влияние и върху употребата му в по-маргиналното значение, споменато по-горе. Любопитно е, че *gremmes* като s-глагол се среща само във II спрежение, докато *gremme (seg)*, който също почти винаги се използва възвратно, е еднозначно от I спрежение. Друго подобно съотношение в норвежки е *skjemme(s)*², но *skamme (seg)*¹.

	I спр.	II спр.	общ брой срещания
1. demme	64%	36%	80
2. gremme	100%	0	63
3. gremmes	0%	100%	3
4. innrømme	90%	10%	1264
5. kjemme	99%	1%	80
6. stemme (само в знач. ‘притискам, опирам’)	5%	95%	22
7. strømme	98%	2%	1450
8. sømme (seg) (само в знач. ‘подобавам’)	99%	1%	82
9. temme	97%	3%	147
10. vetmes	14%	86%	7

Таблица 2. Норвежки глаголи на -/m:/-, колебаещи се между I и II спрежение. Честота на употреба в корпус (ЛВК).

Може да се отбележи, че една част от глаголите, които според *Vokmålsordboka* поне на теория могат да бъдат и от II спрежение, са каузативни глаголи, образувани с преглас от съществителни и прилагателни: *demme* (срв. *dam*), *gremme* (срв. *gram*), *kjemme* (срв. *kam*⁷), *temme* (срв. *tam*). Исторически този тип глаголи са били от II спрежение, което е отразено в книжовната норма нюноршк, в някои случаи дори със запазена част от производния прагермански суфикс *-ija- в основата (нн. *gremje*, *temje*). Както вече беше посочено, *Vokmålsordboka* допуска повече дублетни форми, близки до нюноршк, но търсенията в корпус

⁷ От този корен е изведен и друг глагол със същото значение – *kamme*, който обаче е без преглас и може да бъде само от продуктивното I спрежение.

обикновено показват, че на практика тези форми се употребяват доста по-рядко (или почти никога) на букмол, вероятно поради историческите датски корени на тази книжовна норма на норвежкия език. В датския всички когнати на глаголите от таблица 2 с изключение на *stemme* са от I спрежение.

В датски *stemme* също се колебае между двете спрежения, като отново преобладава II спрежение. Интересен пример е *rømme*, който в значението ‘напускам, изоставям’ се среща и във II спрежение (макар и много по-рядко), но в значението ‘прокашлям се, прочиствам си гърлото’ е еднозначно от I спрежение. В норвежки е налице същото разделение, но там *rømme* ‘напускам, изоставям’ еднозначно е от II спрежение. В окончателната статистика *stemme* и *rømme* фигурират два пъти поради двете им различаващи се значения (въпреки че в случая с *rømme* между двете значения съществува смислова връзка, макар и може би не напълно очевидна). Би могло да се твърди, че става дума за две отделни лексеми, които освен разлика в значението имат и различно спрежение.

	I спр.	II спр.	общ брой срещания
1. <i>stemme</i> (само в знач. ‘притискам, опирам’)	21%	79%	24
2. <i>rømme</i> (само в знач. ‘напускам, изоставям’)	92%	8%	53

Таблица 3. Датски глаголи на *-/m/-*, колебаещи се между I и II спрежение. Честота на употреба в корпус (KorpusDK).

Разпределението по спрежения в тази група е приблизително едно и също в норвежки и в датски, с шест изключения: норв. *berømme*² – дат. *berømme*¹; норв. *gremmes*² – дат. *græmmes*¹, норв. *ramme*¹ – дат. *ramme*² (‘уцелвам, покосявам’); норв. *rømme*² (‘напускам, изоставям’) – дат. *rømme*¹; норв. *skjemme*² – дат. *skæmme*¹; норв. *svømme*² – дат. *svømme*¹.

Сред глаголите от II спрежение също се забелязват такива, които са образувани с преглас: *dømme*² (срв. *dom*), *skjemme*² (срв. *skam*), *tømme*² (срв. *tom*). Повечето от тях са от II спрежение и в двата езика, но при *skæmme*¹ в датски е надделяла тенденцията към преразпределение. Някои от глаголите, които и в двата езика са само от I спрежение, също са образувани с преглас (норв., дат. *fremme*¹, срв. *fram*). Интересен пример представлява глаголят *lømme*¹ ‘агня се’ (срв. *lam*), който на датски е с преглас, за разлика от норв. *lamme*¹.

Събраният списък с глаголи показва, че най-новите заемки и в двата езика действително се причисляват към I спрежение, срв. дат. *instagramme*¹, дат., норв. *sramme*¹.

Глаголи с основа, завършваща на *-/n(:)/*⁸.

При основите на *-/n(:)/* и в двата езика се забелязва малко по-висок процент глаголи от II спрежение в сравнение с основите на *-/m(:)/*-, но и в тази група I спрежение все пак преобладава (отново по-категорично в датски).

	I спр.	II спр.	I или II спр.	общ брой глаголи
норвежки	58% (38)	31% (20)	11% (7)	65
датски	72% (42)	25% (14)	3% (2)	58

Таблица 4. Глаголи с основа на *-/n(:)/*- по спрежения според речниците.

Този път за повечето „колебаещи се“ норвежки глаголи възможната принадлежност към II спрежение е отразена и в НАОВ. Въпреки това при пет от седемте глагола в корпуса отново преобладава I спрежение (вж. таблица 5).

При двата датски глагола, колебаещи се между спреженията (*skynde*, *skænde*), колебанието е изцяло граматично или семантично обусловено: *skynde* е винаги от II спрежение при възвратна употреба (*skynde2 sig*), но от I спрежение в останалите случаи („han havde skyndet på chaufføren”); *skænde* е винаги от II спрежение в значението ‘карам се, хокам, ругая’, но от I спрежение в значението ‘осквернявам, безчестя’. Тук отново може да се твърди, че става дума за две отделни лексеми с различно спрежение (въпреки очевидната връзка между значенията и макар и в *Den Danske Ordbog* да фигурират в една и съща речникова статия); затова и ще бъдат преброени поотделно в окончателната статистика. На норвежки е налице същото разделение, само че там, за разлика от датски, двата глагола не са омоними – *skjenne2* [2ʂɛn:ə] ‘хокам’; *skjende1* [2ʂɛndə] ‘безчестя’. При *skynde* обаче на норвежки преобладава II спрежение както при възвратна употреба, така и в останалите случаи („han skyndte på hestene”) (вж. таблица 5).

⁸ Тук се включват също глаголни основи, които синхронно завършват на *-/n(:)/* като продукт на асимилацията на историческото съчетание *-/nd/-*, срв. *skynde*, *ende*, *bende/bænde*.

	I спр.	II спр.	общ брой срещания
1. banne	96%	4%	518
2. drønne	98%	2%	201
3. lønne	80%	20%	470
4. minne	88%	12%	3496
5. skynde	5%	95%	1188
6. stønne	99%	1%	604
7. venne	38%	62%	490 ⁹

Таблица 5. Норвежки глаголи на -/n:/-, колебаещи се между I и II спрежение. Честота на употреба в корпус (LBK).

Разпределението по спрежения в норвежки и датски е почти идентично, с четири изключения: норв. *grønnes*² ¹⁰ – дат. *grønnes*¹; норв. *venne (seg til noe)*² – дат. *vænne*¹; норв. *skinne*² – дат. *skinne*¹; норв. *skjønne*² – дат. *skønne*¹. При последната двойка има и известна разлика в значението – докато на норвежки *skjønne* означава главно ‘разбирам’, но също така и ‘преценявам, оценявам’, на датски *skønne* се използва единствено във второто значение.

Интересни двойки представляват глаголите *minnes/mindes*², но *minne/minde*¹ (*om*) (отново лексикализиран s-глагол и съответен немаркиран преходен глагол), както и *bende/hænde*² ‘случвам се’, но *avbende/afhænde*¹ ‘продавам, отчуждавам’, които от историческа гледна точка са изведени от един и същи корен – този в *hånd*, но само при втората двойка е запазена синхронно прозрачната словообразователна връзка и неслучайно именно тази двойка глаголи се отнася към продуктивното I спрежение.

Глаголи с основа, завършваща на -/η(:)/-

	I спр.	II спр.	I или II спр.	общ брой глаголи
норвежки	55% (25)	27% (12)	18% (8)	45
датски	78% (31)	18% (7)	4% (2)	40

Таблица 6. Глаголи с основа на -/η(:)/- по спрежения според речниците.

⁹ При този глагол преброяването в корпуса беше по-трудно поради омонимията на мин. форма с инфинитива на *vente*; тези проценти се основават *само* на резултатите от търсенията на съчетанията “vent seg {meg, deg...} til” (т.е. употребите с различен словоред или друга форма на глагола не са преброени).

¹⁰ Bokmålsordboka допуска единствено II спрежение за този глагол, докато NAOB посочва и I спрежение, но на второ място. Не са открити употреби в LBK, но търсене в Google Books показва, че формата *grønnes* (II спр.) се използва достатъчно често на норвежки.

Тук се наблюдава приблизително същото съотношение между спреженията в двата езика, както при основите на *-/m(:)/-* и *-/n(:)/-*.

Почти всички глаголи, за които в *Vokmålsordboka* се допуска и II спрежение (вж. таблица 7), са единствено от II спрежение в нюноршк, като повечето имат дублетна форма с */j/*- в основата си (срв. *fengje²*, *krengje²*, *mengje²*). Това се дължи на факта, че веларната съгласна в основата е спомогнала за запазването на частта от прагерманския суфикс. Единственият глагол, който на нюноршк е от I спрежение, е *svinge*, за който пък в букмол категорично преобладава II спрежение.

	I спр.	II спр.	общ брой срещания
1. fenge	100%	0%	58
2. flenge	87%	13%	23
3. klenge	70%	30%	24
4. krengje	99%	1%	73
5. menge	100%	0%	19
6. slynge	100%	0%	378
7. svinge	1%	99%	2769
8. tyngje	100%	0	261

Таблица 7. Норвежки глаголи на *-/ŋ/*-, колебаещи се между I и II спрежение.

Този път и при двата датски глагола, допускащи и двете спрежения, колебанието е в полза на II спрежение (макар и с много малка разлика в случая със *stænge*).

	I спр.	II спр.	общ брой срещания
1. stænge	45%	55%	11
2. slænge	27%	73%	60

Таблица 8. Датски глаголи на *-/ŋ/*-, колебаещи се между I и II спрежение.

При глаголите на *-/ŋ(:)/-* има четири съществени разлики между спреженията в норвежки и датски: норв. *denge²* – дат. *dænge¹*, норв. *ringe²* – дат. *ringe¹*; норв. *svinge²* – дат. *svinge¹*; норв. *vrænge²* – дат. *vrænge¹*. В случая с *vrænge¹* (срв. *vrang*) отново имаме глагол, образуван с преглас (т.е. историческо II спрежение), прехвърлен в I спрежение в датски.

Пример за интересна разлика, която е обща и за двата езика, е спрежението на глаголите *forlænge/forlænge¹*, но *længes/længes²*. И двата глагола са образувани с преглас от корена

в *lang*, като връзката в значението отново е далеч по-очевидна при немаркираната двойка от I спрежение. Като цяло изглежда, че е налице тенденция s-глаголи с основи на назална съгласна да запазват II спрежение в по-голяма степен от съответните немаркирани глаголи, като тя се проявява по-често на норвежки (срв. *gremmes², grønnes², lenges², minnes², skjemmes², vemmes²*), отколкото на датски (срв. *lenges², mindes², skændes²*, но *gremmes¹, grønnes¹, væmmes¹*).

В норвежки се наблюдава семантично обусловеното разделение *ringe¹* ‘обкръжавам’ и производните му *omringe¹, innringe¹*, но *ringe²* ‘звъня’. Подобна разлика отсъства в датския, където и едните, и другите глаголи са от I спрежение.

Глаголи с основа, завършваща на *-/l(:)/-*

	I спр.	II спр.	I или II спр.	общ брой глаголи
норвежки	67% (62)	23% (21)	10% (9)	92
датски	82% (67)	18% (15)	0% (0)	82

Таблица 9. Глаголи с основа на *-/l(:)/-* по спрежения според речниците.

И в тази група съотношението между I и II спрежение в отделните езици се запазва приблизително същото, както в останалите групи.

Близо половината от „колебаещите се“ норвежки глаголи в крайна сметка се причисляват към II спрежение след отчитане на резултатите от корпуса. Сред тях отново се забелязват глаголи, образувани с преглас: *forgylle²* (срв. *gull*), *telle²* (срв. *tall*).

	I спр.	II спр.	общ брой срещания
1. <i>forgylle</i>	3%	97%	280
2. <i>gjelde</i> ‘кастрирам’	60%	40%	5
3. <i>pille</i>	100%	0%	36
4. <i>skrelle</i>	26%	74%	374
5. <i>skylle</i>	29%	71%	918
6. <i>sprelle</i>	98%	2%	136
7. <i>svelle</i>	97%	3%	32
8. <i>telle</i>	24%	76% ¹¹	581
9. <i>velle</i>	100%	0%	67

Таблица 10. Норвежки глаголи на *-/l:/-*, колебаещи се между I и II спрежение. Честота на употреба в корпус (LBK).

¹¹ Резултатите са само за срещанията на формата за мин. вр. *telte* (възможна е също формата *talte*).

В датския липсват глаголи на *-l/-* с колебание в спрежението. Затова пък и в двата езика присъства омонимната двойка с различаващо се спрежение *belle/hælde²* ‘наливам’, но *belle/hælde¹* ‘накланям се, клоня’. В датския спрежението на *kalde* също се е разцепило на две спрямо значението: в основните си значения ‘викам, наричам’ той е от II спрежение, но в значението ‘призовавам’ в религиозен контекст е от I спрежение („*Thi mange er kaldet, men få er udvalgt*“, Евангелие от Матей 22:14). Това разделение не е отразено експлицитно в норвежките речници, но от примерите в NAOB личи, че е налице и на норвежки (например в израза „*å troføle seg kallet til noe*“). Освен това в норвежкия срецваме *gjalle¹* ‘звуча, еча, кънтя’, но по-диалектното *gjelle²* със същото значение, както и *kolle¹* ‘отсичам върха на дърво’, но *kylle²* със същото значение в диалектите. Тези примери отново показват, че норвежките диалекти (следователно и нюноршк) са по-склонни да запазят историческата принадлежност на глаголите към II спрежение, отколкото букмол.

Глаголите на *-l(:)/-* с различаващо се спрежение в норвежки и датски са следните: норв. *felle²* – дат. *fælde¹*; норв. *skrelle²* – дат. *skrælle¹*, норв. *skylle²* – дат. *skylle¹*; норв. *spille²* – дат. *spille¹*; норв. *stille²* – дат. *stille¹* (но *bestille²* и в двата езика).

Обобщение и заключение

	норвежки		общ брой глаголи	датски		общ брой глаголи
	I спр.	II спр.		I спр.	II спр.	
<i>-/m(:)/-</i>	74%	26%	66	83%	17%	66
<i>-/n(:)/-</i>	66%	34%	65	73%	27%	60
<i>-/ŋ(:)/-</i>	71%	29%	45	78%	22%	40
<i>-/l(:)/-</i>	73%	27%	92	82%	18%	82
общо	71%	29%	267	79%	21%	248

Таблица 11. Съотношение между броя глаголи от I и II спрежение в двата езика. С удебелен шрифт са отбелязани най-високите дялове на II спрежение.

Както личи от таблица 11, в която е отчетена и честотата на употреба в корпусите, I спрежение преобладава във всички групи и в двата езика, което показва, че тенденцията за обобщение на I спрежение при основи с финално съчетание от две съгласни надделява дори в частност при основите на двойна назална и латерална съгласна. Въпреки това можем да отбележим, че в норвежкия процентите за II спрежение при всички финални сонорни съгласни са малко по-високи, отколкото в датския, което говори за по-голям брой на

изключенията от общата тенденция там, както и обратно – за това, че в датски общата тенденция е по-силно изявена при основа на двойна сонорна съгласна, отколкото в норвежки.

И в двата езика най-голям процент глаголи от II спрежение се откриват при основите, завършващи на *-/n(:)/-* и *-/ŋ(:)/-*.

За да се сравни съотношението между съвпаденията и разминаванията в спрежението на когнатите в датски и норвежки, бяха изготвени списъци, в които бяха взети предвид единствено онези глаголи, които се срещат и в двата езика. Резултатите от преброяванията в тези списъци са представени в таблица 12. Цифрата след съкращенията за езиците обозначава спрежението.

	норв. 1 : дат. 1	норв. 1 : дат. 2	норв. 2 : дат. 2	норв. 2 : дат. 1	общ брой глаголи
<i>-/m(:)/-</i>	74% (46)	2% (1)	16% (10)	8% (5)	62
<i>-/n(:)/-</i>	57% (27)	0% (0)	34% (16)	9% (4)	47
<i>-/ŋ(:)/-</i>	67% (26)	0% (0)	23% (9)	10% (4)	39
<i>-/l(:)/-</i>	65% (38)	0% (0)	26% (15)	9% (5)	58
<i>общо</i>	66,5% (137)	0,5% (1)	24,3% (50)	8,7% (18)	206

Таблица 12. Съотношение между разпределението по спрежения на VC_{son} -основи в датски и норвежки.

Резултатите от изследването показват, че по отношение на спрежението на слабите глаголи с основа на двойна сонорна съгласна сходствата между норвежкия и датския са много повече, отколкото разликите. Най-често срещаното съотношение между езиците е съвпадение, при което даден глагол е от I спрежение и в двата езика (~67% от всички глаголи), а на второ място по честота (~24%) са глаголите, които и в двата езика са от II спрежение, т.е. категорично преобладават случаите, в които образците за спрежение в норвежкия и в датския съвпадат. При разминаванията по-често срещано е съотношението норв. 2 : дат. 1, което отново говори за по-силната изявеност на тенденцията към обобщаване на I спрежение в датския – по всяка вероятност именно тя обуславя разликите между двата езика. Типът норв. 1 : дат. 2 е крайно маргинален.

В настоящото изследване не е предприето системно сравнение на съотношението между разпределението по спрежения на VC_{son} -основите в съвременните датски и норвежки спрямо това в староскандинавския. Подобно изследване в диахронен план би могло да изясни в кои случаи става дума за прехвърляне на глаголи към едно или друго спрежение, и в кои – за запазване на първоначалното историческо такова.

Библиография

Кристенсен и Кристенсен 2014: Christensen, Lisa Holm, Robert Zola Christensen. *Dansk grammatik*. 3. udgave, Syddansk Universitetsforlag, 2014.

Лунскер-Нилсен и Холмс 2010: Lundskær-Nielsen, Tom, Philip Holmes. *Danish: A comprehensive grammar*. 2nd ed., Routledge, 2010.

Найденов 2018а: Найденов, Владимир. On the correspondences between the conjugations of cognate weak verbs in Mainland Scandinavian. – В: Ковачева, Мира, Мария Коларова (редактори). *Езикът отблизо: сборник в чест на Христо Стаменов*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2018, 184 – 193.

Найденов 2018б: Найденов, Владимир. Глаголите когнати с различаващо се спрежение в скандинавските езици от синхронна и диахронна гледна точка. – В: *Филология*, бр. 34, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2018, 87 – 98.

Форлюн и др. 1997: Faarlund, Jan Terje m.fl. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget, 1997.

Източници на примерите

ВМОВ: *Bokmålsordboka*. Universitetet i Bergen og Språkrådet, 2021.
<http://ordbok.uib.no>

DDO: *Den Danske Ordbog*. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 2021.
<https://ordnet.dk/ddo>

NAOB: *Det Norske Akademis ordbok*. Det Norske Akademi for Språk og Litteratur, 2021.
<https://www.naob.no/>

KorpusDK: Asmussen, Jørg, Nicolai Hartvig Sørensen m.fl.. *KorpusDK, tekstmateriale fra omkring 1990 og 2000*, © Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, København: 2007. <https://ordnet.dk/korpusdk>

LBK: Leksikografisk bokmålskorpus. Rune Lain Knudsen & Ruth Vatvedt Fjeld: LBK 2013: *A balanced; annotated national corpus for Norwegian Bokmål. Proceedings of the workshop on lexical semantic resources for NLP at NODALIDA 2013; May 22-24; 2013; Oslo; Norway*.
www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/samlinger/bokmal/veiledningkorpus